

LITERATURA GREGA

L'HEROI I LA VIRTUT.

INTRODUCCIÓ

Des de Gilgameix fins al final de l'època hel·lenista, l'ésser humà aprèn que la vertadera grandesa no és dominar els altres, sinó dominar-se a si mateix.

Amb la literatura grega s'inicia una nova manera de captar el món. El relat deixa de ser una història sagrada per convertir-se en una recerca racional i estètica de la veritat i de l'acció moral correcta.

Els mites, els poemes i les tragèdies gregues ens parlen d'herois que lluiten contra forces extremes –els déus, el destí, la guerra–, però sobretot contra les pròpies passions i límits.

En aquest pas de Mesopotàmia a Grècia, Homer i Hesíode representen el pont entre la paraula sagrada i la paraula humana. Els déus continuen regint el món, però ja no són absoluts ni perfectes: comparteixen emocions, errors i conflictes. Els herois, en canvi, comencen a pensar, a dubtar, a qüestionar la seva sort.

En Homer, la veu divina s'expressa a través dels homes; la guerra i el viatge esdevenen metàfores de la recerca interior. En Hesíode, el mite encara explica l'ordre del cosmos, però la mirada es desplaça cap a la vida moral i quotidiana: el treball, la justícia, la mesura.

Amb ells, la paraula deixa de ser dictada pels déus i es converteix en medidora entre el cel i la terra, entre el sagrat i l'humà. A partir d'aquí, la literatura grega esdevé un camí d'autoconeixement. La virtut (*areté*) ja no és només el valor en combat, sinó l'excel·lència interior, l'harmonia amb el destí i amb els altres.

Els poetes i dramaturgs ens ensenyen que l'heroi vertader és qui es coneix a si mateix, com dirà més tard el lema del temple de Delfos: *coneix-te a tu mateix*.

Així, de l'argila mesopotàmica al paper grec, la paraula humana es transforma en un espai de saviesa, de bellesa i de llibertat.

CRONOLOGIA LITERÀRIA GREGA: D'HOMER A L'HEL·LENISME

Segle	Autor/s	Obres principals	Gènere	Notes destacades
VIII aC	Homer	<i>Ilíada, Odissea</i>	Èpica	Obres fundacionals de la literatura occidental.
VII-VI aC	Hesíode	<i>Teogonia, Treballs i dies</i>	Èpica didàctica	Introducció de la literatura moral i religiosa.
VII-VI aC	Arquíloc, Safo, Alceu, Tirteus	Fragments lírics	Lírica	Desenvolupament de la poesia lírica monòdica i coral.
VI aC	Soló, Teognis	Elegies morals i polítiques	Lírica elegíaca	Literatura sapiencial i política.
V aC	Èsquil, Sòfocles, Eurípides	<i>Prometeu, Èdip rei, Medea...</i>	Tragèdia	L'edat d'or del teatre grec clàssic.
V aC	Aristòfanes	<i>Els núvols, Lisístrata</i>	Comèdia antiga	Sàtira política i social; crítica de Sòcrates i les guerres.
V aC	Heròdot, Tucídides	<i>Històries, Guerra del Peloponès</i>	Història	Naixement de la historiografia com a gènere literari.
V-IV aC	Sòcrates (oral), Plató	<i>Diàlegs, La República</i>	Filosofia	Desenvolupament del diàleg com a forma literària i filosòfica.
IV aC	Aristòtil	<i>Poètica, Ètica a Nicòmac</i>	Filosofia, crítica	Sistematització dels gèneres literaris i anàlisi filosòfica.
IV aC	Isòcrates, Demòstenes	Discursos	Retòrica	Consolidació de la retòrica com a gènere literari.
IV-III aC	Menandre	<i>El misantrop, La noia de Samos</i>	Comèdia nova	Comèdia més realista, origen de la comèdia romana.
III aC	Cal·límac, Teòcrit	<i>Himnes, Idil·lis</i>	Poesia hel·lenística	Poesia culta, refinada i breu; naixement del gènere bucòlic.
III aC	Apol·loni de Rodes	<i>Els Argonautes</i>	Èpica hel·lenística	Recreació de l'èpica amb estil erudit.
II-I aC	Polibi, Diodor de Sicília	<i>Història universal</i>	Historiografia	Visió global del món hel·lenístic i romà.

CARACTERÍSTIQUES DELS GRANS PERÍODES LITERARIS:

- Època arcaica (VIII-VI aC):**
 - Domini de l'èpica i la lírica.
 - Aparició de temes morals, religiosos i amorosos.
 - Forta tradició **oral**.
- Època clàssica (V-IV aC):**
 - Consolidació del **teatre** (tragèdia i comèdia).
 - Naixement de la **filosofia** com a literatura.
 - Desenvolupament de la **història** com a narració interpretativa dels fets.
- Període hel·lenístic (III-I aC):**
 - Centralitat d'**Alexandria** com a nucli cultural.
 - Es fa una literatura **erudita**, més personal i intel·lectual.
 - Es cultiven nous gèneres: **epigrama, bucòlica, himne refinat**.

CONTEXT HISTÒRIC

Visualització dels següents vídeos:

- [Breu història de Grècia 1](#)
- [Història de Grècia 2](#)

ACTIVITATS

Objectiu: contextualització històrica i cultural de les diferents etapes de la literatura grega (arcaica, clàssica i l'hel·lenística) per comprendre com l'evolució política, social i filosòfica han influït en les diferents manifestacions literàries.

Rúbrica avaluativa:

criteri	Excel·lent	Adequat	Inicial
Contextualització històrica	Situa amb precisió cada període i n'explica els fets rellevants	Identifica les etapes però amb alguna imprecisió	Mostra confusió o manca de connexió entre etapes
Relació literatura-història	Interpreta com el context influeix en els gèneres i autors	Fa connexions bàsiques entre context i literatura	Enumera dades sense relació
Creativitat i presentació	Línia del temps clara, visual i coherent	Bona organització i esforç visual	Poc desenvolupament o desordre
Reflexió personal	Aporta idees pròpies i raonades	Expressa opinions senzilles	No hi ha reflexió personal

Desenvolupament: Línia del temps

Després de la visualització dels vídeos, crear una **línia del temps** (cronologia) on han d'aparèixer:

- Les diferents etapes històriques;
- Els principals autors i gèneres
- Idea representativa de cada època
- Una imatge simbòlica

Qüestionari de síntesi (pots buscar informació on line):

Contesta breument aquestes preguntes que posen en relació les manifestacions literàries i filosòfiques de cada període:

1. Context i cronologia

- Quines són les tres grans etapes històriques de la Grècia antiga i en quin ordre cronològic s'esdevenen?
- Quins canvis polítics i socials marquen el pas de l'època arcaica a la clàssica?
- Què caracteritza l'època hel·lenística respecte a les anteriors?

2. Literatura i societat

- Quina relació hi ha entre el naixement de les *polis* i el desenvolupament de l'èpica homèrica?
- En què es diferencia la visió de l'heroi d'Homer i la dels dramaturgs com Sòfocles o Eurípides?
- Com reflecteix la tragèdia grega les tensions polítiques i morals del seu temps?
- Quins nous valors o inquietuds apareixen a la literatura hel·lenística?

3. Pensament i cultura

- Quin paper té la religió i el mite en la construcció del pensament grec antic?
- Com es manifesta el pas del *mythos* al *logos* en les obres literàries?

Activitat final: redacció d'un text expositiu (300-400 paraules)

L'antiga Grècia: context històric, social i literari

Amb l'ajut del qüestionari anterior, elabora un text expositiu on es presenti, de manera ordenada i personal, la relació entre el context històric de la Grècia antiga i l'evolució de la seva literatura, des de l'època arcaica fins a l'hel·lenisme.

Recorda l'estructura: Introducció (presentar el període i la importància cultural de Grècia); desenvolupament (explica les tres etapes (arcaica, clàssica, hel·lenística) destacant context i obres literàries) i conclusió (reflexionar sobre l'aportació de la cultura grega a la humanitat).

Rúbrica d'avaluació:

Criteri	Descripció	Puntuació
Estructura i coherència	El text té una estructura clara (introducció, desenvolupament i conclusió). Les idees estan ben organitzades i connectades amb connectors adequats.	0-2 punts
Context històric i cultural	Situa correctament les tres etapes (arcaica, clàssica, hel·lenística) i n'explica els principals trets socials i polítics.	0-2 punts
Relació literatura-història	Relaciona els autors i gèneres literaris amb el seu context històric i amb els valors dominants de cada període.	0-2 punts
Expressió escrita i llenguatge	Redacció fluida, ús correcte de la llengua, connectors, vocabulari específic i ortografia acurada.	0-2 punts
Reflexió personal i mirada crítica	Aporta una interpretació pròpia sobre la importància de la cultura grega o sobre el concepte d'heroi, virtut o saviesa.	0-2 punts